

БОҚИЙ ФИКРЛАР

**Меҳнат
қилсанг,
кўксинг тоғ,
Хурмат қилсанг,
дилинг боғ.**

Ўзбек халқ мақоли

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT • XALQ ZIYOLILARI GAZETASI • معرفت

1931-yildan chiqa boshlagan 2010-yil 16-yanvar, shanba № 4 (8237) ISSN 2010-6416

УСТОЗ САЛОҲИЯТИ

*Yanvar – Tarix
va huquq fanlari oyligi*

ШОГИРЛАР КАМОЛИДА КЎРИНАДИ

Тарих сабоқлари истиқбол учун пойдевор бўлса, инсон ҳуқуқлари ҳам бевосита унинг эртаси, келажакига дахлдордир. Шунинг учун ҳам бу икки соҳа ҳар бир инсон ҳаётида муҳим ўрин тутди. Айни пайтда юртимиз умумтаълим мактабларида тарих ва ҳуқуқ фанлари ойлиги қизгин давом этмоқда. Хусусан, пойтахтимизнинг Ҳамза туманидаги 227-мактабда ҳам ушбу фан ойлиги катта тайёргарлик билан бошланиб, қизиқarli тарзда ўтказилляпти.

Мактабда 815 нафар ўқувчи бўлиб, уларга 50 нафар ўқитувчи таълим-тарбия бериб келмоқда. Барча фанлардан тўғарақларнинг фаолият кўрсатаётгани эса билим даргоҳида ҳақиқий билимга чанқоқ ўқувчиларнинг кўплигидан далолат беради.

Ана шундай иқтидорли, барча фанларга қизиқадиган ўқувчиларга албатта ўқитувчилар ҳам дарс ўтиб чарчашмайди. Илгор устозлардан бири, тарих фани ўқитувчиси Гулнора Тўрахонова 18 йилдан буён ушбу фаннинг сирли олами билан ўқувчиларни таништириб келмоқда. Унинг ўқувчилари ҳам устозларининг изидан бориб, бу фан билан жиддий шуғулланишади. Зеро, уч йилдан буён улар фан олимпиадасининг шаҳар босқичида тарих фанидан пешқадамликни қўлдан бермай келишляпти.

Бурҳон РИЗОҚУЛОВ олган сурат.

САНЪАТ ҚАЛБГА ЭЗГУЛИК УЛАШАР

Фарғона шаҳридаги 4-болалар мусиқа ва санъат мактабида санъатнинг етти тури бўйича 223 нафар ўқувчи таълим олмақда. Бу ерда мусиқа йўналишида кўп йиллик тажрибага эга 34 нафар муаллим анъанавий ижрочилик, фортепиано, ўзбек халқ чолғуси, торли асбоблар ва бошқа йўналишларда машғулотлар олиб бормоқда. Мактабнинг иқтидорли ўқувчилари «Келажак овози», «Янги авлод» каби вилоят ва республика миқёсида ўтказилаётган турли кўрик-танловларда муваффақиятли иштирок этиб келаятир.

Суратларда: мусиқа ва санъат мактаби ҳаётидан лавҳалар акс этган.

Муқимжон ҚОДИРОВ (ЎЗА)
олган суратлар.

ГАЗЕТАНИ
ВАРАҚЛАГАНДА:

**МАКТАБДАГИ
ИЛК
МУВАФФАҚИЯТ**
келгуси ютуқлар
пиллапојаси

3-бет

**КЎФИРЧОҚ-
ЛАРНИ
«ГАПИР-
ТИРАЁТГАН»
ЛОГОПЕД**

5-бет

**OLTI QISMLI
DARS**
uning har bir
daqiqasidan unumli
foydalanildi

7-бет

**ЖУРЪАТ ВА
МАСЪУЛИЯТ
МУВАФ-
ФАҚИЯТИ**

11-бет

✓ **ЎЗБЕК ЕРНИ, ТАБИАТНИ СЕВАДИ, ИМКОН ТОПДИ ДЕГУНЧА ДАРАХТ КЎКАРТИРАДИ.**

«Ўзбекнинг феъл-атвори барчага аён, у ерни, табиатни севади, дўлписида сув ташиб бўлса ҳам, дарахт кўкартиради...», — деган эди муҳтарам Президентимиз ўз маърузаларининг бирида. Дарҳақиқат, биз ана шундай табиатни жонидан севган, уни эъзозлаган, турмуш тарзини ҳеч қачон ундан айро тасаввур эта олмаган халқнинг фарзандларимиз.

Ўзбекистон Республикаси Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси, Тошкент вилоят табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси томонидан ташкил этилган «Юксак экологик маданият — юксак тараққиёт» мавзусидаги давра суҳбатида ана шу каби масалалар хусусида фикр юритилди.

— Тадбирни ташкил этишдан мақсад мутахассислар, ОАВ вакиллари иштирокида мавжуд экологик муаммоларни таҳлил этиш, таклифлар ишлаб чиқиш, қўмита томонидан чоп этилган қўлланмалар тақдимотини ўтказиш

каби масалаларга қаратилган, — дейди Тошкент вилоят табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси матбуот котиби Қобилжон Соқиев. — Айтиб ўтиш керакки, атроф-муҳит муҳофазасига дахлдор бир қатор ижобий ишлар амалга оширилмоқда. Дейлик, Чирчиқ шаҳрида айни кунда соф ривожланиш лойиҳаси амалга оширилмоқда. Лойиҳанинг баҳоси бир миллион АҚШ долларига тенг. Шунингдек, Ангрен иссиқлик электр станциясида корхонанинг электр филтрларини модернизация қилиш учун 450 минг евро миқдорига маблағ сарфлаш кўзда тутилган. Ушбу ҳаракатлар тўлиқ амалга оширилса, атроф-муҳитга чиқариладиган захарли моддалар кескин камаяди.

Давра суҳбатида сўз олган олимлар, соҳа мутахассислари, журналистлар мазкур долзарб муаммо, унга замондошларимизнинг эътиборини қаратишга доир мулоҳазаларини далиллар, кузатишлари асосида изоҳлаб беришди.

О.МУРОДУЛЛАЕВА

✓ **«ВАТАН ҲИМОЯЧИЛАРИ КУНИ» МУНОСАБАТИ БИЛАН ПОЙТАХТИМИЗДА БАРПО ЭТИЛГАН «ВАТАНГА ҚАСАМЁД» ҲАЙКАЛИНИ ЗИЁРАТ ЭТИШ УЧУН ШУ КУНЛАРДА ТУРЛИ ТАШКИЛОТЛАР ВА ИДОРЛАРНИНГ ТАШРИФИ ДАВОМ ЭТМОҚДА.**

Хусусан, М.В.Ломоносов номидаги Москва давлат университети Тошкент филиали раҳбарияти ва талабалари ҳам «Ватанга қасамёд» ҳайкали пойига гуллар қўйиб, мажмуа ва унинг атрофида бўлган бунёдкорлик ишлари билан яқиндан танишди.

— Бу ердаги улкан бунёдкорлик ишларини кўрган кишининг кўзи қувнаши табиий, — дейди филиал директорининг маънавият ва маърифат ишлари бўйича ўринбосари Г.Худоярова. — Мазкур мажмуа мамлакатимиз сарҳадларини мардонавор ҳимоя қилаётган мард ва жасур ўғлонларимизга касб байрамлари олдидан ажойиб тухфа бўлди.

Талабаларнинг фахрийлар билан учрашувидан сўнг уларнинг кўзларида Ватанга муҳаббат, ифтихор, гуруҳ ҳислари янада мустаҳкамланди десак муболаға бўлмайди.

Шаҳноза АКРАМОВА

✓ **ПОЙТАХТИМИЗДАГИ 63-МАКТАБДА ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ ТЕАТРИ АКТЕРИ РАЪНО ЯРАШЕВА БИЛАН «МАЪНАВИЯТ — САНЪАТ, АДАБИЁТ РИВОЖИНИНГ БЕШИГИ» МАВЗУСИДА БЎЛИБ ЎТГАН ИЖОДИЙ УЧРАШУВ ЎҚУВЧИЛАРГА КАТТА МАЪНАВИЙ ОЗУҚА БЕРДИ.**

Ўқувчилар ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишгач, Р.Ярашева ўзи иштирок этган спектакллардан монологлар ижро этиб берди.

— Мазкур учрашув асносида дарслар ҳам ўтказилмоқда, — дейди мактаб директори Фазилат Шоносирова. — Она тили ва адабиёт фани ўқитувчиси Лобар Расулованинг «Ўткан кунлар» романи юзасидан баҳс-мунозара, Дилобар Суҳбатованинг «Шоҳ Фозий» ҳикоятида адолат тантанаси» очик дарслари ҳам кузатилиб, ўқувчиларнинг адабиёт фанига қизиқишлари ўрганилди. Д.Акбарова, Г.Тожибоева каби устозлар эса Юртбошимизнинг «Адабиётга эътибор — маънавиятга, келажакка эътибор» рисоласидан ҳар бир дарсда фойдаланиб, ёш ижодкорларга алоҳида эътибор қаратмоқдалар.

Маҳмуда ВАЛИЕВА,
«Ma'rifat» мухбири

✓ **2-BOSQICH FAN OLIMPIADALARI SHAYXONTOHUR TUMANIDAGI 102-MAKTABDA BO'LIB O'TDI VA UNDA KO'PLAB SALOHİYATI YUKSAK O'QUVCHILAR ISHTIROK ETDILAR.**

Ulardan biri, 9-B sinf o'quvchisi Jahona Qobilova o'z taassurotlarini shunday bayon qildi: «Men olimpiadaning tuman bosqichida qatnashganimgandan juda ham mamnunman. Ushbu bellashuv biz o'quvchilar uchun bo'lg'usi imtihonlarga tayyorgarlikdir. Olimpiada orqali ustozlarimizning bizga berayotgan bilimlarini yanada mustahkamlab oldik».

Tumandagi 15-maktab matematika fani o'qituvchisi Matluba Saidxo'jaeva ham o'z o'quvchisi g'olib bo'lganidan faxrlanganini bayon etdi: «Albatta, yoshlar uchun olimpiada katta sinov. Ularning bilimlari yuqori ekanligi yaqqol ko'zga tashlanib turibdi. Barcha o'quvchilar mukammal tayyorgarlik ko'rishgan. Ularga berilayotgan bunday e'tibor kelajak uchun qurilayotgan mustahkam poydevordir».

Olimpiadaning 2-bosqichida go'lib bo'lgan o'quvchilar 3-bosqichga tayyorgarlikni boshlab yuborishdi.

Alisher NAZARMUHAMEDOV,
O'zMU o'zbek filologiyasi fakulteti talabasi

✓ **КИТОБ — ИНСОН УМРИГА МАЗМУН БАҒИШЛОВЧИ ЗИЙНАТДИР. БУ ЗИЙНАТ КОМИЛЛИК ЧЎҚҚИСИНИНГ ПИЛЛАПОЯЛАРИНИ ҲАМ БЕЗАЙДИ.**

Шу боис кишилар қалбида китобга ҳурмат, меҳр-муҳаббат уйғотиш, ундан самарали фойдаланишни ўрганиш ҳар қандай замонда ва маконда энг эзгу амаллардандир. Сергели туманидаги 300-мактабда ташкил этилган тадбир болажонлар қалбига ана шундай туйғуларни жойлади.

Давлатимиз мадҳияси билан бошланган «Китоб — бизнинг дўстимиз» деб номланган тадбир 1-«Б» ва «Д»-синф ўқувчилари иштирокида ўтказилди ва унга меҳрибон ўқитувчи-

лар, ота-оналар ҳамда бошқа меҳмонлар таклиф этилди.

— «Ёшлиқда олган билим тошга ўйилган нақш кабирди», дея бежизга айтишмайди, — дейди тадбир ташкилотчиларидан бири 1-«Б»-синф ўқитувчиси Мунира Юсупова. — Бугунги тадбирни маърифат масканининг илк гунчалари даврасида ўтказаяётганимизнинг ҳам боиси шунда. «Болажонларнинг мурғак қалбларига китобга бўлган меҳр-муҳаббатдан нақшинкор гуллар солишни истаймиз. Токи уларни бу-

тун умр гўзалликка шайдолик, меҳр-оқибатлилик, эзгуликка ошуфталик тарк этмасин», — қўшиб қўйди юзида самимият балққан 1-«Д»-синф раҳбари Анжир Хидиралиева.

Тадбир давомида китоб ҳақида шеър қўшиқ, ривоят ва саҳна кўринишларининг ижро этилиши болажонларни қанчалик севинтирган бўлса, уларни ўзгача меҳр, шукроналик ва келажак ҳақида эзгу ўйларга кўмилганча кузатаётган ота-оналарни ҳам шунчалик қувонтирди. Айниқса, Сеҳргар чол ва қоғозларни исроф қилмаслик ҳамда ўқув қуролларидан авайлаб фойдаланиш зарурлигини ўрганган Валижон ҳақидаги саҳна кўриниши намойишидан сўнг қарсақлар кети узилмади.

— Бундай тадбирлар, унинг байрамони завқи нафақат фарзандларимиз, балки бизнинг хотирамизда ҳам бир умрга муҳрланиб қолади, — дейди ота-оналардан бири Наргиза Эргашева.

Дилшод КАРИМОВ,
«Ma'rifat» мухбири

✓ **МИРЗО УЛУҒБЕК НОМИДАГИ ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ УНИВЕРСИТЕТИДА «14 ЯНВАРЬ — ВАТАН ҲИМОЯЧИЛАРИ КУНИ» МУНОСАБАТИ БИЛАН ТАДБИР ЎТКАЗИЛДИ.**

Унда мазкур ўқув даргоҳида узок йиллар фаолият кўрсатган фахрийлар ҳамда байналмилал жангчилар, университет ҳарбий кафедрасида самарали фаолият кўрсатаётган мураббийлар, муддатли ҳарбий хизматни ўтаб келиб, шу қутлуғ даргоҳда таҳсил олаётган фаол талабалар ва бошқа меҳмонлар иштирок этди.

— Пойтахтимизда Ватан ҳимоячилари куни шарафига қад ростлаган «Ватанга қасамёд» деб номланган улуғвор ҳайкалнинг очилиши барчамизга қувонч бахш этди. Юртбошимиз-

нинг фидойи Ватан ҳимоячилари ҳақида билдирган фикрлар қалбимизни тўлқинлантириб юборди, — дейди университетнинг ҳарбий кафедраси мудир полковник Тўлқин Аҳмаджонов.

Тадбир сўнгида фахрийлар, ҳарбий кафедра мураббийлари ва муддатли ҳарбий хизматни ўтаб келган фаол талабалардан бир гуруҳи ташкилотчиларнинг ҳамда ЎзМУ қасаба уюшмасининг фахрий ёрликдари, эсдалик совғалари билан тақдирланди.

Анвар ҚОБИЛОВ

Кулол оиласида катта бўлган қиз

Жиззах шаҳридаги «Ширин» б-махсус соғломлаштириш МТМнинг олий тоифали логопед тарбиячиси Мамлакат Эрматова кўғирчоқлар ясаб, уларни болалар учун «тилга киритади». Унинг нияти, ҳар бир боланинг соф ва равон гапиришига эришиш, нутқий камчилиги бўлган кичкинтойга ёрдам бериш. Опа бунинг учун ишни биринчи навбатда бола дунёсига кириб, унинг қалбига йўл топишдан, қизиқшини аниқлаб, ясаган кўғирчоқ ва ўйинчоқлари орқали руҳиятига таъсир этишдан бошлайди. Кўпинча Мамлакат опанинг таянч ҳаракат ёзувлари ривожланмаган, ақлий ривожланишдан орқада

«Менга энг қолюқ синфни беринг»

Отаси билан биргаликда ясаган хуштак ва ўйинчоқларни дўстларига тортиқ қилишга ўрганган Мамлакат опа ёшлигиданоқ устозларидек меҳрибон ва талабчан ўқитувчи бўлишни орзу қиларди. Мактабдаги тўгарак ва тадбирларнинг фаол иштирокчиси — аълочи қизни эса бу эзгу мақсади Жиззах давлат педагогика институтига етаклаб келди. У синовлардан муваффа-

рилади. Хуллас, Мамлакат опа болалар билан ишлашда ҳеч бир машқни мажбуран бажаришга тўғри келувчи вазиятни юзага келтирмайди. Бола унинг кўрсатганини катта қизиқиб билан такрорлай бошлайди. Қолаверса, у болаларнинг кўлларига кўғирчоқ ушлатиб, ролга киргизиб гапиртиради. Такрор-такрор ва мунтазам олиб борилган бундай машғулотлардан кейин эса, албатта, ўқувчиларнинг нутқида ривожланиш сезилиб, равон сўзлайдиган бўлишади.

эди. Бола эса ҳар бир топшириқни мамнун бажарарди.

Орадан икки ой ўтиб Хуршиднинг нутқидаги камчиликлар йўқола бошлади. У ҳарфларни бир-биридан фарқлайдиган, тўғри талаффуз қиладиган, гап-сўзлари ҳам атрофдагилар ва ота-онасига тушунарли бўлиб борарди.

— Ҳозир Хуршиддон умумий ўрта таълим мактабининг 3-синфида ўқияпти, — дейди Мамлакат опа. — Байрамларда телефон орқали табриклар туради. «Сиз ўғлимнинг би-

Tajriba

лика «Севимли ўйинчоқлар» кўрик-танловида бир неча бор муваффақиятли иштирок этиб, Халқ таълими вазирлигининг Фахрий ёрлиғи ва мукофотлари билан тақдирланган. «Ташаббус—2009» кўрик-танловининг «Энг яхши хунарманд» номинацияси бўйича 1-даражали дипломига эга бўлган муаллиманинг миллий кўғирчоқ ва таълимий ўйинлари саноат корхоналарида ишлаб чиқаришга тавсия қилинди.

Унинг «Ижодкор тарбиячи», «Болалар ақлий тафаккурини ўстирувчи таълимий ўйинлар», «Мактабгача таълим мазмунига миллий истиқлол ғоясини жорий этиш методикаси», «Саломатлик — туман бойлик»,

КЎҒИРЧОҚЛАРНИ

«ГАПИРТИРАЁТГАН» ЛОГОПЕД

қолган, баъзан эса соппа-соғ бўла туриб, нутқида муаммоси бўлган болалар билан ишлашига тўғри келади. Бундай тоифадаги болалар айрим ҳолларда тарбиячи топширигини тезда илгаб бажариши осон кечмайди. Шу боис, Мамлакат опа ўзи ясаган 200дан ортиқ эртақ қахрамонлари сиймосидаги кўғирчоқлари ёрдамида бу муаммони осон ҳал қилади. Баъзида у кўғирчоқларини ролга киритиб «гапиртиради», баъзида физик мутахассислар билан биргаликда товуш чиқарадиган қилиб тайёрлайди.

— Боланинг ўз ўйинчоғи билан гаплашишини, унинг тилига «тушунишини» ва «тушунтира олишини» биз катталар ҳар доим ҳам англайвермаймиз, — дейди Мамлакат Эрматова. — Бола дунёни ўйинчоқлари орқали кашф қилиб, ижодий фикрлаш, сўз бойлигини ошириш ва атрофдагиларга дўстона муносабатда бўлишга ўрганади. Отам уста кулол бўлгани учун биз турли сопол ўйинчоқлар ясашни ўрганиб улғайганмиз. Чеварлик онамдан ўтган. Масалан, «Р» товушини айтолмайдиган бола қамшдан ясалган найни кўпроқ чалса, бу нуқсонни бартараф этилиши кuzатилган.

Мамлакат Эрматованинг нутқ ўстиришдек нозик ва мураккаб ишда эришаётган ютуқлари бугун нафақат ўз жамоаси ёки шаҳар халқ таълими доирасида эмас, вилоят, республика педагоглари томонидан ҳам эътироф этилмоқда. Жумладан, «Товушлар устида ишлаш» услубий қўлланмаси республикамиздаги имконияти чекланган болалар таълим муассасаларида ҳам қўлланилаёттир. Яна 5та услубий қўлланмаси вилоят халқ таълими бошқармасига қарашли муассасаларда қўлланилмоқда. Шунингдек, логопеднинг «К-Г», «С-Ш» ҳарфларини фарқлашга, «р» товушини тўғри талаффуз қилишга мўлжалланган методик тажрибаси мутахассислар томонидан маъқулланган. Бу ишда у пуфлаганда турли оҳанг чиқарадиган лойдан ясалган ҳайвонлар шаклидаги ўйинчоқлардан кенг фойдаланади.

қиятли ўтиб, институтнинг бошланғич таълим методикаси факультетига ўқишга кирди. Талабаликда кечган шамолдек йиллар уни педагогика сир-асрорларидан хабардор қилиб борар экан, отасидан ўрганганлари танлаган йўлида жуда катта манба бўлганини англади. Мамлакат аввалига турли дидактик кўргазмаларни куруллар, бошланғич синф ўқувчилари учун мавзули ўйинчоқлар ясади. Шаҳардаги имконияти чекланган 32-мактабда иш бошлагач, ўқиган-ўрганганлари нутқида камчилиги бўлган ўқувчилардаги муаммони бартараф этишда қўл келди.

Дарвоқе, нутқи ривожланмаганлигидан ўзлаштириши ҳам суст, 4 нафар ўқувчиси бор синфни Мамлакат Эрматова ўз хоҳишига биноан директордан талаб қилиб олди: «Менга энг қолюқ синфни беринг, бор куч-ғайратим билан уларни ўзгартиришга ҳаракат қиламан». Мактаб директори эса ғайратли ёш қизнинг бу интилишини кўриб, уни қўллаб-қувватлади.

Най ва чанқовуз — зарур кўмакчи

Мамлакат Эрматова ўқувчиларга дарс ўтар экан, ҳар бир болага ўз фарзандидек меҳр кўрсатишга ҳаракат қилди. Уларга қамшдан сурнайча ва хуштакчалар, лойдан кўғирчоқлар ясаб берди.

— Нутқи ривожланмаган бола билан ишлашда тил машқларини бажариш энг муҳим восита ҳисобланади. Бироқ фикри тарқоқ бўлган ўқувчи сиз кўрсатган машқларни кетма-кет бажара олмай, чалғиб кетади. Найдан ясалган хуштак, чанқовузни чалиб кўрсатганимда, бола қизиқувчан эмасми, дарҳол машқни бажаришга ошиқади ва кетма-кет тил машқларини бажарганини ўзи ҳам билмай қолади, — дейди М.Эрматова.

— Машқ жараёнида, най ва чанқовуздан куй таратиш учун оғиздан бир нафасда ҳаво чиқариш, тилни ҳаракатга келтириш зарур. Баъзида ёнғоқ солиб, уни дам ўнг, дам чап лунжга ўтказиш, гоҳида эса сўргични тиш орқасига қўйиб гижирлатиш машқлари бажари-

Махсус МТМдан оммавий мактабга ёки логопед учун ёқимли дақиқалар

Аллақачон мактаб ёшига етган Хуршидни Мамлакат опанинг ҳузурига олиб келишганида, унинг нутқида ёшига нисбатан сезиларли камчиликлари бор эди. Болакайнинг ота-онаси узоқроқ қўшни туманда яшашар экан. Мамлакат опа уларнинг раъйини қайтаролмай кичкинтойни уйда олиб қолди. Бир-икки кун Хуршид билан енгил тил машқларини бажарди. Топшириқлар бериб, унинг нутқий ҳолатини ўрганди. У рубоб чалишга қизиқар экан, рубоб ясаб берди. Бундан руҳланган болакай қўлларини ҳаракатга келтириб, оғзида куй чиқара бошлади. Мамлакат опа эса айнан шунини кутганди. Чунки Хуршиднинг ички қизиқшини ишга солган ҳолда, унда ҳали чиқмаётган товушларни ҳосил қилишга қаратилган машқларни бажариш самаралироқ эди. Шунинг учун опа Хуршидга гап туздирар, эртақ қахрамонлари номидан гапиртирар, най, хуштак, чанқовуз чалдирар

ринчи устозисиз», — дейди онаси. Бу гапни эшитиб бошим осмонга етади. Шундай кезларда ота-онага боласининг равон сўзлашидек бахтни ҳис қилишида ҳисса кўшиш нақадар ёқимли эканлигини туяман.

Хорижликларга ҳам маъқул

Айни кунларда тажрибали логопеднинг ўйинчоқлари ва дидактик ўйинлари республикамиз бўйлаб тарқалмоқда. Унинг Хуршидабону исмли «Раққоса қизи», мусиқали «Туюқуш»и, ҳаракатчан, «Йиғлоқи куён»и, «Тулки ва Турна»си, «Она ва бешикчадаги бола» ўйинчоқлари нафақат болаларда, балки катталарда ҳам ажиб туйғулар уйғотади.

«Халқ таълими аълочиси» Мамлакат Эрматованинг бу хизматлари 2005 йили давлатимизнинг «Фидокорона хизматлари учун» ордени билан муносиб тақдирланган бўлса, 2009 йилда республика Хотинқизлар кўмитаси томонидан ўтказилган «Йил аёли» танловининг мутлақ ғолибаси бўлди. Бундан ташқари, опа республи-

«Эртақлар оламида яша, болакай», «Товушлар устида ишлаш» каби методик қўлланмаларидан МТМ тарбиячилари ва логопедлари самарали фойдаланиб келмоқда. Моҳир логопед устозлари Лола Мўминова ва Ёркул Алимқулов ёрдамида ўз устида янада кўпроқ ишлаб, илмий янгилликлар, амалий ўзгаришлар яратиш нияти билан яшамоқда.

Яқинда М.Эрматованинг фаолияти билан боғлиқ яна бир янгилликни эшитиб, хурсанд бўлдик. Опанинг нутқи ривожланмаган болалар муаммоларини бартараф этишда кўғирчоқ ва хуштакли ўйинчоқлардан фойдаланиш методикаси япон педагоглари томонидан қизиқиб билан ўрганилиб, амалиётда қўлланилаётган экан.

Демак, хорижликлар эътиборини ҳам ўзига тортган ўзбек логопедининг иши ҳали келажакда кўплаб оилаларга қувонч, болажонларга эса бекнуқсон ҳаёт улашишда давом этади.

Зебо НАМОЗОВА, «Ma'rifat» муҳбири.

Владимир ГРАНКИН олган сурат.

Хаётда интилувчан, ғайратли инсонлар кўпинча омадга эришади. Агар у бирор жоманинг раҳбари бўлса, шу жомоа тезда эл оғзига тушиб, ҳурмат-этибор қозонади. Пискент туманидаги 1-умумий ўрта таълим мактаби ва унинг ташаббускор раҳбари, аҳил жомоаси ҳамда бир-биридан интизомли, билимдон ўқувчилари нафақат туманда, балки вилоят миқёсида ҳам танилиб улгурган.

Ушбу таълим масканида 80 нафардан ортиқ педагог 1300 нафар ўғил-қизга таълим-тарбия бериб келмоқда. Опа раҳбарликни мактабнинг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш-

билан дарс жараёнига олиб кириб тарбиявий жараёни мазмунан бойита бошлашди.

Ўқитувчиларнинг 24 нафари «Йилнинг энг яхши фан ўқитувчиси» кўрик-танловининг вилоят босқичи қатнашчилари ва ғолиблари бўлса, 6 нафари республика босқичи иштирокчисидир. Она тили ва адабиёт фани ўқитувчиси Р.Мирхолиқова республика босқичида ғолиб бўлиб, «Тико» энгил автомашинаси билан тақдирланган. Шунингдек, улардан 2 нафари давлат мукофотига, 10 нафари «Халқ таълими аълочиси» кўкрак нишонига сазовор бўлган.

Фан олимпиадалари нати-

Tajriba

вилоят биринчилигида ғолибликни қўлга киритишди.

Спорт тўғрақларидан ташқари, мактабда 10га яқин фан тўғрақлари ҳам фаолият юритмоқда. Туманда 8та фан ва мактаб бошқарув йўналиши бўйича таянч даргоҳ ҳисоблангани учун бу ер ДТС ва модернизация қилинган ўқув дастурлари тажриба-синов майдончаси ҳам бўлди. Ташаббускор педагоглардан М.Ҳожибоева вилоят миқёсида адабиёт фанидан экспериментатор ўқитувчи сифатида тажри-

ЭЗГУ МАҚСАД ЙЎЛИДА

Ҳар қандай давлатнинг келажаги, унинг тараққиёти, ўсиш суръати мамлакатда халқ таълимига, ёшларни ўқитиш ва тарбиялашга бўлган этибор билан белгиланади. Навоий вилояти Навбахор туман халқ таълими бўлимида амалга оширилаётган ижобий ўзгаришлар жуда кўп.

Яқин тўрт йил ичида мактаб таълимини ривожлантириш Давлат умуммиллий дастури доирасида туманда 16та мактаб биноси капитал реконструкция қилинди, 14та мактаб қайта таъмирланди, 1та янги мактаб ва 2та спорт мажмуаси бунёд этилди. Мавжуд барча таълим даргоҳлари замонавий ўқув-лаборатория жиҳозлари билан тўлиқ таъминланган.

Яратилаётган шарт-шароитлар ўқувчиларнинг ўз иқтидорини намоён этишига кенг йўл очмоқда. Бунинг натижасида туман ўқувчилари вилоят ва республика миқёсида ўтказилаётган фан олимпиадаларида, спорт мусобақаларида, кўрик-танловларда қатнашиб, фахрли ўринларни эгаллашяпти. Жумладан, қиз болалар ўртасидаги вилоят фестивалида 6-мактаб ўқувчилари 1-ўринни эгаллаб, Самарқанд шаҳрида бўлиб ўтган республика

босқичида иштирок этишди.

Республика фан олимпиадасида рус тили фани бўйича 7-мактаб ўқувчиси Шаҳноза Кенжаева, математика фани бўйича 24-мактаб ўқувчиси Гулруҳ Зайниддинова 5-ўрин соҳибалари бўлди. Ёшларга билим сирларини мукамал эгаллашга ёрдам бераётган ус-тозларнинг изланишлари этиборга молик. «Йилнинг энг яхши фан ўқитувчиси» республика кўрик-танловида 5-мактабнинг «Йўл ҳаракати қоидалари» фани ўқитувчиси Мустафо Эшов 1-ўринни олишга муваффақ бўлди.

— Ёшларимизни комил инсон қилиб тарбиялаш, улар онгига миллий ғояни синдириш, она-Ватанга садоқат руҳида тарбиялашдек олижаноб вазифани бажарар эканмиз, ҳар бир ўқитувчи, ҳар бир мураббий бу мақсад йўлида ўз фидойилигини, ўз иқтидорини намоён этмоғи лозим, — дейди туман ХТБ мудирини Азим Ёрқулов.

Дарҳақиқат, бундай сабб-ҳаракатлар замирида ўсиб келаётган ёш авлодни ҳар томонлама етук инсонлар қилиб тарбиялашга қаратилган эзгу мақсадлар му-жассам.

Маърифат ШАРИПОВА

ЎҚИТУВЧИ РАҒБАТИ

ЎҚУВЧИНИ ФАОЛЛИККА УНДАЙДИ

дан бошлаган. Бу ишда халқаро лойиҳаларда иштирок этиш ҳам сезиларли ёрдам берди. Шу орқали 2та компьютер, 2,5 минг АҚШ доллари қийматидаги замонавий технологияларга эга бўлинди. Бундан ташқари, мактаб ўқувчилари ёзги амалиётни самарали ўтказиш мақсадида тумандаги фермер хўжаликлари билан шартнома асосида меҳнат қилишади. Металлом, макулатура акцияларини ўтказиш, мактабдаги спорт хоналарини ижарага бериш орқали бугунги кунда мактаб ҳисоб рақамида 10 миллион сўмга яқин маблағ бор.

Ўқувчиларнинг китобга меҳрини ўстириш, уларнинг бўш вақтларини унумли ташкил этиш мақсадида мактаб кутубхонасини ва ўқитувчи, ўқувчилар соғлигини доимий назорат қилиш мақсадида тиббиёт хонаси тадбиркорлар ҳомийлигида куриб битказилди. Бу эса таълим-тарбия жараёнига ижобий таъсир кўрсатмай қолмади. Ўқитувчиларнинг билим даражаси ўсди ва фаоллашди, улар янгиликларни дадиллик

жасига кўра, мактаб туманда биринчиликни қўлдан бермай келмоқда. Хусусан, 2008—2009 ўқув йилида вилоят фан олимпиадасида қатнашган 6 нафар ўқувчидан 3 нафари 1-ўринни, республика сиртки фан олимпиадасида Дилдора Илҳомжонова 1-ўринни эгаллади.

Спорт соҳасида қўлга киритилган ютуқлар ҳам фахрланса арзигуликдир. Мактаб спорт зали 2006 йилда капитал таъмирдан чиқарилган бўлиб, у ерда барча шароитлар мавжуд. Олий тоифали жисмоний тарбия фани ўқитувчиси, Халқ таълими аълочиси Дилором Умарова ўтган ўқув йили «Йилнинг энг яхши фан ўқитувчиси» кўрик-танловининг республика босқичида иштирок этган. Унинг ўқувчилари кураш, таэквандо бўйича вилоят, республика мусобақаларида фаол иштирок этиб келмоқда. 3-синф ўқувчиси Азиз Эркинжонов таэквандо бўйича Кореяда ўтказилган халқаро мусобақада қатнашиб, бронза медали соҳиби бўлди. «Энгил атлетика» тўғраги аъзолари Чирчиқ шаҳрида ўтказилган

ба-синов жараёнларини муваффақиятли яқунлади.

М.Қурбонованинг мактаб бошқарувидаги муваффақияти сирини — меҳнатни тўғри тақсимлаш, ўқитувчиларнинг педагогик салоҳиятини холисона баҳолаш бўлса, кейингиси назоратдир. Берилган топшириқнинг бажарилиши, натижаси ва самараси доимо сўраб борилади. Иш сифатини мутахассис сифатида назорат қилиб баҳолашда унинг ўзига хос тажрибаси бор. Мунтазам ва мақсадли дарс кузатишлар, таҳлиллар, директор хузуридаги йиғилишлар, педагогик, методик кенгашларда муҳокама қилинади.

Олий тоифали методист-ўқитувчи, Халқ таълими аълочиси, «Дўстлик» ордени соҳиби Марҳабо Қурбонова раҳбарлик қилаётган ушбу билим даргоҳи ва унинг жомоаси туманда биринчиликни сақлаш учун изланишда, янги-янги марралар сари одимлашда давом этмоқда.

Н.РАИМКҲУЛОВА,
РТМ таълим менежменти ва маркетинг бўлими бошлиғи ўринбосари

FANLARARO BOG'LANISH — AQLNI CHARXLAYDI

Ta'lim berish jarayonida yuqori samaradorlikka erishish maqsadida fanlararo bog'lanishga alohida e'tibor berish lozim. Har bir fanni boshqasi bilan bog'lash mushkul vazifa emas. Men darslarga tayyorgarlik jarayonida shu masalaga alohida ahamiyat qarataman.

Masalan: boshlang'ich sinflarning o'qish darsida «sehrli sandiq» o'yinida sandiqni ochib, uning ichidagi ertak qahramonlarini olish uchun krossvord yechiladi. Krossvord ichidagi asosiy so'z harflari alifbo tartibidagi joylashuviga qarab qulf kodi ochiladi, ya'ni, bunda ona tili fani bilan bog'lanish ko'zda tutilgan.

- ELAK 4
- ARRA 17
- TARVUZ 19
- SOAT 1
- KITOB 10

- 1) Tap-tap etadi, tagidan karvon o'tadi.
- 2) O'zi bitta, qo'li ikkita, tishi yuzta.
- 3) Ko'k beqasam to'ni bor, ichi baxmal lolazor.

4) Kun-tun yuradi, doim bir joyda turadi.

5) Qat-qat qatlama, aqling bo'lsa tashlama.

Matematika darslarini ham ona tili va o'qish fani bilan bog'lab o'tish mumkin. Masalan: «Kim chaqqon» o'yinida sinf ikki guruhga bo'linadi. Har bir guruhga o'yin taklif qilinadi. Ushbu o'yinda ham alifbo tartibini yaxshi bilish lozim. Qaysi guruh tezkorlik bilan so'zni topa olsa, o'sha guruh g'olib hisoblanadi.

Topilgan so'zning ma'nosini ham tushuntirib berish shart.

100-80+1=21	V	100-90+9=19	T
100-(90+9)=1	A	90-(80+9)=1	A
70-60+9=19	T	10+(40-33)=17	R
80-(70+9)=1	A	80-(60+12)=8	I
10+(30-27)=13	N	100-80+2=22	X

Vatan — tug'ilib o'sgan joyimiz...

Tarix — xalqning o'tmish...
Shu tariqa boshqa qator fanlarni ham bir-biriga bog'lab o'tish mumkin. Bunda har bir o'qituvchi o'z ijodkorligini ishga solib, imkoniyatlaridan kelib chiqishi lozim. Bu esa o'z navbatida o'quvchilarni

barcha fanlarni birdek sevishga, mukammal o'rganishga undaydi.

Gulbahor **NORMATOVA**,
Quyí Chirchiq tumanidagi
36-maktabning boshlang'ich
sinf o'qituvchisi

Shunday paytlarda davralarda Ahmad baxshi haqida ham, u insonning baxshichilikda erishgan mahorati borasida ham qiziq-qiziq hikoyalar aytilardi.

Севимли "Ma'rifat" газетасининг ўтган йилги 19 декабрь сонид...

туғилишимдан (1940 йил) 2-3 йил олдин бахши... «халқ душмани» дея...

раён ўртамаздаги борди-келди, ака-укалик, қадрдонлик муносабатлари...

«ДУТОРИМ ЧЕРТИМ ДИ ҚОЛМАСИ!»

("Ma'rifat" 2009 йил 19 декабрь)

ҳамда унутилмас суҳбатларидан баҳра олганман. Бинобарин, бу хонадон соҳиблари — бахши авлодларининг...

созандалар гуруҳида хизмат қилар эди. Мен эса, ўрта мактабни тугатиш арафасида...

қалпоғистондаги Амурдэ туманида, Мангит шаҳрида хурмат эътиборли хонадонлар соҳиб бўлиб...

Бўлар элнинг боласи

Инсон кун бўйи қаерда меҳнат фаолиятини олиб бормасин, барибир кеч бўлган...

журналистика факультетининг 2-босқичида таҳсил олаётган Абдураззоқ Нуриддиновни...

сида рўй бераётган ҳодисалар етук мутахассислар томонидан шарҳлаб берилди.

2009-йил 16-январ

«Нафис кулгу» санъати

Ота-боболаримизнинг тўй-томошалари хонаданю созандаларнинг дилларни яйратувчи куйу...

Ташқарида гупиллаб ёғаётган қор элакда эланаётган унга ўхшайди. Қахратон киш ўз хукмини ўтказиб...

Sandalning bel og'rig'i(bod), oyoq og'rig'i bilan xastalangan bemorlarga (ayniqsa, o'rik daraxtining o'tinidan tushgan cho'g'da) davosi bor, bolajonim, deydi Bo'ston momo.

— Момо, уйда мисиз? — товушимни бандлатиб қақира бошладим. Шунда кўзларни тун қоронғулугида ёниб...

ган кунларимиз кўни қўшнининг пойафзалларини инига ташиб кетади. Кеча ҳамсония Одирахоннинг супургисини судраб келибди.

ришарди, — гапида давом этди ая. — Уйимизга «Сандал куриб беринг», дея келувчиларнинг кети узилмасди.

чалари кечадиган суҳбатлар марокли бўлишини ажиб бир энтиқши билан ким ҳам эсламайди!

дардмандга даво, меҳр-муҳаббат ўчоғи экан

Бахшининг ўғли Усмонжон Аҳмедов отасидан қолган ноёб ёдгорликни Адабиёт музейига топширмоқда.

Пирмат ШЕРМУХАМЕДОВ, филология фанлари доктори, профессор

Махлиё АЛИКУЛОВА, ЎзМУ талабаси

Н.БОЙМУРОВОДА

Qadriyat маъносини сўрадим. — Барфи ўйини, у қандай ўйналади, момо? — «Барфи» бу — «қорхат» ўйини, бўталогим.

Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети, халқаро журналистика факультетининг 4-босқич талабаси Дилфуза Эргашевага ҳар томонлама ҳавас қилсак арзийди. Сабаби, бу йил у Навоий номидаги Давлат стипендиясига сазовор бўлди. Албатта, бир қанча иқтидорли талабалар орасидан бундай номдор мукофотга эга бўлишнинг ўзи бўлмайди. Бунинг учун талабалик деб аталмиш олтин фаслнинг қимматли дамларини тинимсиз ўқиш ва изланишга сарфлаш керак бўлади. Агар Дилфузанинг республика, халқаро, қолаверса, факультет миқёсидаги турли тадбирлардаги иштироки ҳамда журналист сифатида олиб бораётган ижодий фаолияти ҳақида хабардор бўлмаганимда, мазкур мақола ҳам ёзилмаган бўларди. Демак, ундаги иқтидор, ўз касбига бўлган меҳр ва муҳаббат мени «Инсон ва қонун» газетаси таҳририятига боришга ундади. Сабаби, Дилфуза Эргашева айнан мана шу ерда журналистика касбининг сир-асрорларини ўргана бошлаган.

**ЖУРНАЛИСТИКА
ОСТОНАСИДА...**

Болалигимда «Ахборот» кўрсатувини яхши кўриб томоша қилардим. Уйимизда эски оқ-қора рангли телевизор бўларди. Бу телевизоримиз бузилгач, янгисини сотиб олдик ва эскиси менга қолди. Ана шу телевизор менинг студиям ва мен унинг ойнаси йўқ экрани қаршига ўтириб олиб бошловчилик қилардим. Уйдагиларнинг мени «бошловчимиз» деб аташи хурсанд қиларди. Лекин талаба бўлиб, амалиётни газетанда бошлагач, журналистика дегани бу экрандаги кўринишда эмас, балки яхши ёзиш ва уни чиройли ифода этишда экан-

2010-yil — Barkamol avlod yili

бирга борадиган бўлсам, янги фикр айтишга ҳаракат қиламан. Бунда мутолаа қилган китобларим менга ҳар сафар ёрдам беради.

**УНИ ҚИЙНАГАН
САВОЛЛАР?**

Соф она тилимизнинг бойлиги, ундаги оҳангдорлик, жозиба такрорланмас. Тилимизда шундай сўзлар борки, уларни таржима қилиб бўлмайди, бошқа тилга ўгирсангиз ҳам сўзнинг аслиятдаги тафтини ҳис эта олмайсиз, маъни дурлари ичида қолиб кетгандек бўлаверади. Аммо мулоқотга келганда, тенгдошлари-

кузатдим. Буни қарангки, нафақат ўсмирлар, ҳатто, болақайлар ҳам асосан зўравонлик, ур-сур, олатасиртўполон ўйинларни ўйнашарди. Кўнглимдаги қувонч ўрнини аллақандай хавотир эгаллади.

Ёзаётган мавзуингиз қачон ишончли чиқади? Албатта, қачонки, бошдан кечирсангиз. Шунинг учун издиҳомга қўшилиб, ўзимни синаб кўрдим. Лекин ўйиннинг иккинчи-учинчи дақиқасиданоқ мени кўрқув босди. Қўлига қурол олган «одам»чалар, бир-бирини отиш учун ортидан қувган, атрофга миналар қўйилган, қаерга қадам ташласангиз портлашлар, қўлсиз, оёқсиз, бошсиз таналар. Тасаввур қилишнинг ўзи даҳшат...

Хўш, бу ўйинлар ёшларимизга нималарни ўргатапти? Уларни тайёрлаб, сотувга чиқараётганларнинг мақсади нима? Улар бизга нимани тарғиб қилишяпти? Қолаверса, уларнинг фарзандлари ҳам шундай ўйинларни ўйнашадими? Бу қуролланишга, уруш-уруш ўйини орқали отишга, ўлдиришга, зўравонликка чорлов эмасми?

ВАТАН ҲАҚИДА

Яқинда Гулистондан онам кўнгироқ қилиб: «Болам, бу йил ҳам сизларнинг йилингиз бўладиган бўлди» деб қолдилар. Кейин билсам «Баркамол авлод» йилига ишора қилган экан. Аслида мустиқликнинг илк кунидан бошлаб биз ёшларга эътибор бериб келинапти. Ростдан ҳам ҳар йили бизнинг йилимиз бўлапти. Мана шу Ватанда нима қилинаётган бўлса, ёшлар учун қилинапти. Баркамол авлодни тарбиялаш учун ҳамма шароитлар яратилган. Биздан талаб қилинган эса фақат ўқиш ва изланиш. Орзу-ниятлар қачон рўёбга чиқар экан, деб қараб ўтирмасдан самарали ҳаракат қилиш керак. Инсоннинг ўзида ҳаракат бўлмаса, ҳеч нарсага эришиб бўлмайди.

**УНУТИПМАС ЙИЛ
ЎКИ КОРЕЯ
ТААССУРОТЛАРИ...**

2008 йили Корееда ўтказилган «Осиё келажаги учун ёшлар» грантида қатнашдим. Корееда 22 давлатдан 220 нафар ёшлар бирлашдик. Бунда асосан биз Ўзбекистон маданияти, бугунги кун ва истиқболи ҳақида ҳикоя қилишимиз керак эди. Энг қувонарлиси, 2007 йилда борган Ўзбекистон ёшлари ҳам биринчи ўринни олиб келишганди. Корейслар бизнинг урф-одатларимизга жуда қизиқиб қарашди. Биз қелинсаломларимизни корейс тилига таржима қилдик. Ана шунда журналиста эҳтиёж катта бўлди. Шеърлар ёздим. Ва ниҳоят биринчи ўринни Ўзбекистон олди деганда ҳаммамиз йўғлаб юбордик. Бу ҳақиқий севиш кўз ёшлари эди. Ана шунда Ватанни таърифлаб бериш қанчалик қийин эканлигини англаганман.

Назира БОЙМУРОВА

**ЖУРЪАТ ВА МАСЪУЛИЯТ
МУВАФФАҚИЯТИ**

**УНИ ТЕЗКОР
ДЕЙИШДИ...**

— Дилфузанинг тезкорлиги шундаки, у таҳририят томонидан берилган ҳар бир топшириқни ўз вақтида бажариш билан биргаликда, айтилган мавзунини жуда тез англаб мақола тайёрлай олади, — дея таърифлашди уни таҳририятдагилар. — У аҳолининг, айниқса, ёшларнинг ҳуқуқий маданиятини оширишга ҳаракат қилаётган изланувчан ходимларимиздан биридир. Унинг замонавий журналист сифатида эришган ютуқларидан яна бири шундаки, корейс, инглиз ва рус тилларини мукамал билади. Шу билан бирга ҳуқуқий мавзудаги мақолаларни ўқувчиларга содда ва раван тилда етказиб бериш қобилиятига эга. Бугунги кунда журналистларнинг ихтисослашиши зарурлиги ҳақида сўз бораркан, ҳуқуқ соҳасини яхши ўзлаштириб олса, одамларга фойдаси тегадиган бошқа мавзуларда ҳам ёза оладиган етук журналист бўлиб етишади. Дилфуза халқаро журналистика факультети билан таҳририятимизни боғлаб турадиган кўприк ҳисобланади. Факультет билан боғлиқ ҳар қандай ишда уни қўллаб-қувватлаймиз. Қисқа қилиб айтганда, Навоий номидаги Давлат стипендияси соҳибасининг «Инсон ва қонун» газетаси ходими эканлигидан фахрланамиз.

У ўзи билмаган нарсаларини сўраб ўрганишдан уялмайди. Шу сабаб уни ходим сифатида ўзимизга тенг кўрамыз ва тенг муомала қиламиз. У ҳали талаба бўлишига қарамай тажриба ўрганишнинг йўл-йўриқларини мукамал ўрганиб бормоқда. Бу унинг фойдаси. Баъзи талабалар ўқишни битириб ҳам иш қидириб, сарсон бўлиб

юришади. Аслида ишнинг ўзи масъулиятли инсонни топиб унга ўз сирларини очади.

**ЖУРЪАТЛИЛИГИ
НИМАДА?**

**Дилфуза Эргашева,
Навоий номидаги Давлат
стипендияси совриндори:**

— Кўпчилик талабалар мана шундай нуфузли танловларда иштирок этиб, ўз иқтидори ва билимини синаб кўришдан негандир чўчишади.

Танловлардаги иштирокимга тўхталиб ўтадиган бўлсам, Гулистондаги академик лицейда ўқиб юрган вақтимда Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати Ўзбекистон Либерал демократик партиясининг «Ишбилармон ўқувчи» стипендияси дастурида қатнашиб илк бор совриндор бўлгандим. 2008 йилга келиб «Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми» жамғармаси ҳамда «Меҳр нури» жамғармалари томонидан эълон қилинган «Иқтидорли талабалар учун стипендиялар дастури»да ҳам ўз омадимни синаб кўришга қарор қилдим. Буни қарангки, омад менга кулиб боқди. Голиблик менга янада кучгайрат бағишлади. Инсон нимагаки интилса, ҳаракат қилса, ўз мақсадига эриша олишига амин бўлдим.

Албатта, лицей давридаги танловларга тайёргарлик жараёни билан Навоий номидаги Давлат стипендияси орасидаги тайёргарлик жараёнида осмон билан ерча фарқ бор, дейиш мумкин. Яширмайман, бу галгиси жуда қийин ва мураккаб бўлди. Сабаби, университет миқёсида энг иқтидорли талабалар ичидан голиб бўлиш осон кечмади. Албатта, бунда устозларимнинг сабоғи алоҳида ўрин тутди.

лигини англаб етдим.

ЭНГ КАТТА ЮТУГИ...

Назария ва амалиётни биргаликда қўллаб олганим бўлди. Бошда бу қийиндек кўринганди. Ҳали биринчи босқич талабалигимдаёқ, худди газета ходимидай ҳар кун амалиётга келардим. Айнан бу даргоҳга амалиётга келишимга сабаб лицейда ўқиб юрган кезларим ҳуқуқ ва тарих фанларига катта аҳамият бериларди. Мен ижтимоий-гуманитар йўналишида ўқиганман. Лекин журналистика соҳасига бўлган меҳрим устунлик қилиб халқаро журналистика факультетига ҳужжат топширдим. Кейин билсам, иккала соҳани ҳам чуқур ўрганиб яхши ҳуқуқшунос-журналист бўлиш мумкин экан.

КИТОБЛАР...

Ҳаётимда муҳим рол ўйнайди. Энг асосийси, улар мени фикрлашга, ўз қарашларимни, мушоҳадаларимни эркин баён қила олишга ўргатди. Бирор тад-

миз мени маъзур тутсинлар-у, чала ва аралаш қилиб гапиришга уринишади. Балки бу улар учун замонавийлик ифодаси (ёки «мода») бўлиб кўринар, аммо бу ҳол тилни масхара қилиш дегани эмасмикан? Менимча, она тилимизни севиш Ватанга бўлган муҳаббатимизни билдириб турувчи муҳим жиҳатлардан биридир.

**МАЪНАВИЯТ
ҲАҚИДА**

Яқинда пойтахтимизнинг гавжум интернет-кафеларидан бирига кирдим. Узоқ уринишдан сўнг сайтларнинг биридан ниҳоятда қамб китобнинг электрон нусхасини кўчириб олдим. Ана шунда интернетни ўйлаб топган одамга чин дилдан раҳмат айтгим келди. Бу беминнат дастёрнинг хизматидан хурсанд бўлиш баробарида, интернет-кафедаги компьютер экранлари қаршида «михланиб» ўтирган ўсмир йигит-қизлар ва болақайларнинг қандай машғулотлар билан бандлигини

Бугун биз ахборот олишда ва узатишда деярли муаммага дуч келмаймиз. Интернетдаги почтада хат бир неча сониялар ичида жўнайди. Уяли телефон доимий ҳамроҳимиз. Бу эса бизга исталган вақт ва маконда мулоқот имконини беради. Инсониятнинг бу ютуқларга эришишида асос бўлган омилллар, шунингдек, ахборот-коммуникация, алоқа соҳасидаги босқичма-босқичлик жараёни билан танишмоқчимисиз? Илк почта манзиллари, алоқа турлари, биринчи телефон ва радио аппаратларини кўришни хоҳлайсизми? Унда биз билан пойтахтимиздаги Алоқа тарихи музейига ташриф буюринг. Бу ерда сиз нафақат ҳордиқ оласиз, балки алоқа тарихи тўғрисида чуқур билимга эга бўласиз.

Dunyo ichra dunyo

пуллари қабул қилиб олувчи ва эгаларига етказувчи илк касса аппаратлари, бандеролларни ўлчовчи тарозилар, илк ҳарф терувчи машинкалар, калкулятор-принтерлар, муҳрлар, хат ва бошқа жўнатмаларни муҳрловчи аппаратлар, почта қутилари, телефон ва радио симлар, кабель турлари, биринчи симёғочлар, радио, телевизор, компьютерларнинг намуналари каби қизиқарли экспонатлар жой олган.

Маданий марказда Тошкент Телеграф ва Почта соҳаси ходимларининг иш жараёнида тушган суратлари ва ҳозирги алоқа ходимининг иш жойи билан ҳам танишиш имконияти бор. Илгарилари юзга яқин инсонлар бажарган ишни бугун учта одам удда-

кентда яратилганлиги билан аҳамиятлидир.

Музей ходимаси Саида Фафурова шулар тўғрисида гапириб берар экан, телефон алоқасининг учта тури борлигини таъкидлайди: биринчиси симли алоқа тури бўлиб, уй телефонлари бунга мисол. Иккинчи тури радио ва учинчи тури оптик толали (яъни

АЛОҚА ТАРИХИ МУЗЕЙИ:

Музейнинг асосий қисми ҳисобланган иккинчи қавати-га кириб борар эканмиз, рўпарамиздаги алоқанинг шажара дарахтига кўзимиз тушди. Маёқли(тутунли) алоқадан рақамли алоқагача бўлган давр бир қараганда жуда қисқа вақтдан иборатдай туюлади. Лекин бир қатор экспонатларни кўриб, у жуда катта, инсоният тарихидаги бурилиш даври бўлганига ишонч ҳосил қиламиз.

Одамзод Ер юзидда пайдо бўлибдики, мулоқотга, ахборот алмашинувиға эҳтиёж сезади. Мулоқот эҳтиёжининг кучайиши оқибатида замон ва жой билан ҳисоблашмайдиган алоқа усули — ёзув пайдо бўлган. Ёзув эса ўз навбатида хатнинг пайдо бўлишига замин ҳозирлади. Тарихий китоблардан маълумки, қадимда узоқ жойларга махсус ўргатилган кабутарлар орқали мактублар жўнатилган. Бу бизнинг замонамиз учун эртакдек туюлади. Бироқ хат жўнатиш катта муаммо бўлганлиги рост. Музейдаги биринчи почта йўналишининг харитасида Буюк Ипак Йўли бўйлаб ташкил этилган алоқа тармоғи чизиб берилган. XVII асрда хатнинг муҳимлиги ва ким томонидан жўнатилаётганига қараб от-арава, пиёда ёки савдо қарвонлари орқали етказиб берилган. XVIII асрда келиб почта алмашинувлари кичик мустақил мулклар ва бекликларга чегаралар бўйича от-аравада ва пиёда амалга оширилганлиги юқоридаги харитада ўз аксини топган.

Шу ўринда буюк бобокалонимиз Амир Темуру хукмронлиги даврида почта тизими янада такомиллашганлиги алоҳида тўхталиб ўтиш лозим. Ўша даврда маёқли алоқанинг ривожланганига гувоҳ бўлиш мумкин.

Музейда берилган Қарши-Ботош ҳамда Қарши-Хонобод

У ЕРДА БЎЛГАНМИСИЗ?

йўли қошида сақланиб қолган ахборот узатиш тепаликлари суратлари, ўша қалъалардаги хабарлашув нуқталарини ўзида акс эттирган макет бунга мисолдир. Демакки, ўзбек почта хизмати анча узоқ тарихга эга. Маълумотларга кўра Марказий Осиёда почтага Тошкент яқинидаги Ниёзбек қалъаси ва Чимкент ўртасидаги алоқа тармоғининг йўлга қўйилиши билан асос солинган дейиларди. 1865 йилнинг августида Тошкентда биринчи почта станцияси очилган. Лекин музейдаги экспонатлар ўрта Осиё худудидаги почтанинг узоқ мuddати тарихини исботлари билан «гапириб беради».

Шунингдек, биринчи почта хизматчидан тортиб, ҳозирги кундаги почта ходимлари ҳам ўз хизмат кийимларида кўз олдингизда намоён бўлади. Илк хат ташувчилар дарвеш-

Ҳозирги алоқа хизматчиларининг ҳам ўз кийими, кийиниш услуби, ўзига хос иш жойи бор. Бу масканда шу ва яна кўплаб кўргазмалар билан танишиб чиқишингиз мумкин. Почта биноларининг олдинги ва сўнги пайтлардаги ҳолатларининг суратларини томоша қилар экансиз, вақт ва эътиборнинг биноларга таъсирини кўргандай бўласиз.

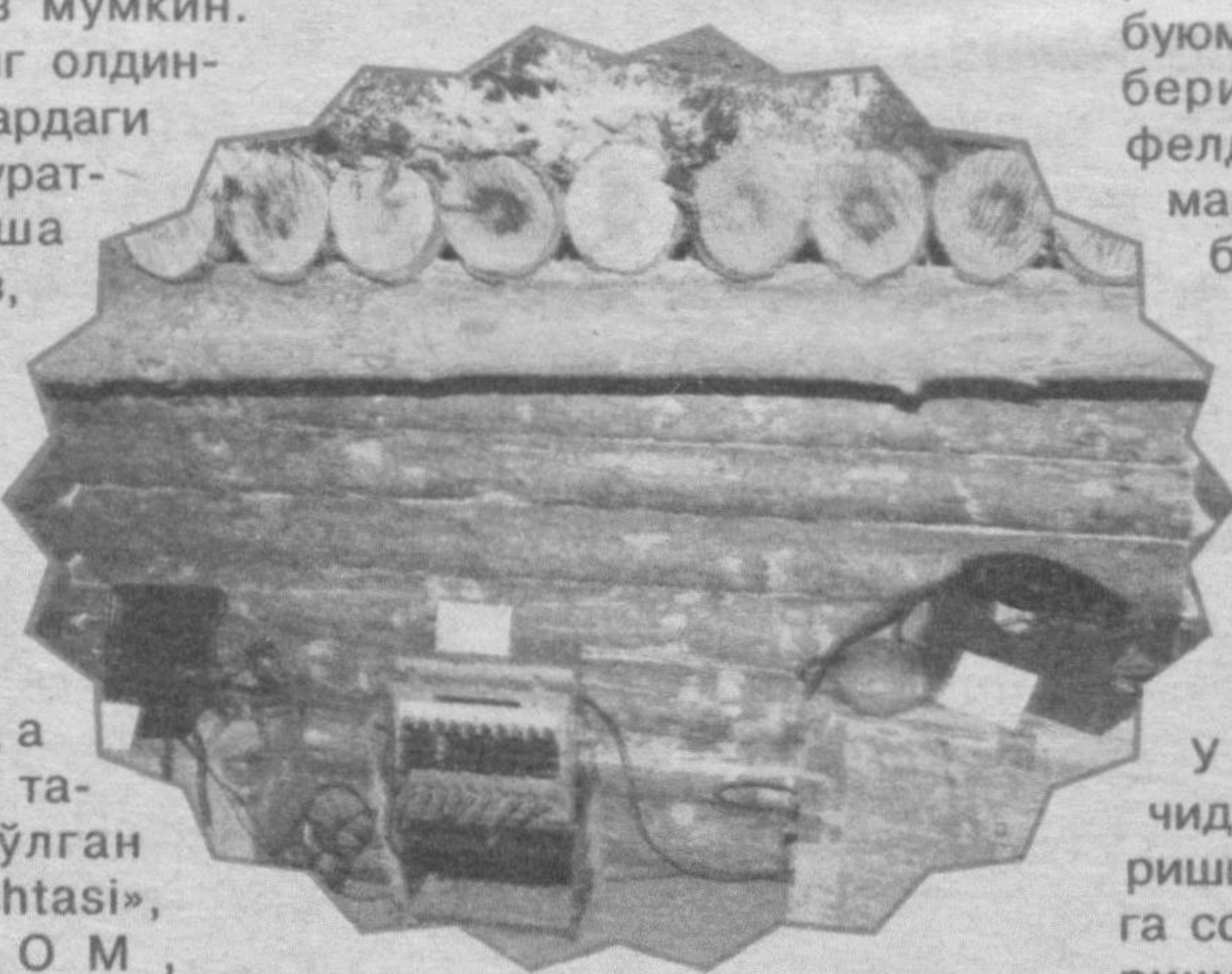
Музейда алоқа оламига тааллуқли бўлган «O'zbekiston pochтasi», UZINFO.COM, UNICON.UZ, ALSKOM, ALOQABANK, Матбуот тарқатувчи, «ХАВАР» газетаси, МТС, БИЛАЙН, Тошкент ахборот технологиялари университети каби бир қатор ташкилотлар ва компанияларнинг ўз бурчаклари бор.

Стендларда жўнатилган

лаши мумкинлиги ҳар иккала ҳолатни солиштириб хулоса чиқаришга имкон беради.

А.С.Попов электро-магнит тўлқинлар кукуни асосида яратган электр сигналларини симсиз узатувчи ва уни қабул қилувчи ускуна (приёмник)нинг нухаси ҳам бу масканнинг қизиқарли экспонатларидан биридир.

Вақт кишилар хоҳишига бўйсунмайди. Кечаги кунимиз бугун тарих. Фақат ундан хатлар ва яқин инсонларимизнинг жўнатмалари хотира сифатида қолгандай туюлади. Шундай фикрлашга сабаб бўлувчи Борис Голендер коллекцияси музейнинг яна бир аҳамиятли бурчакларидан биридир. Почта маркалари, қадимий Тошкент кўчалари акс этган тасвирлар, сақланиб қолган хатлар ва илк хат қоламалари нафақат қизиқарли уйғотади, балки тарих тўғрисида ҳам маълумот беради.

Музейнинг ичкарироғига кирар экансиз, антиқа буюмга кўзингиз тушади. Бу «Луна-24» автоматик фазовий станциясининг Ой таркибидан намуна олувчи орбитал қўнувчи модулининг макети бўлиб, унинг эҳтиёт қисмлари Тош-

рақамли) алоқадир. Улар билан ҳам музейдаги шу соҳага оид адабиётлар орқали танишиб чиқишингиз мумкин. Қолаверса, телеграф ва почта соҳасининг илк низомлари, ҳозирги кундаги меъёрий ҳужжатлари ҳам мавжуд бўлиб, бу борадаги қонунчилик билан танишиб чиқиш имконини беради.

Қизиқарли экспонатлардан яна бири телевизор намуналаридир. 1928 йилда Б.Грабовский ва И.Белянскийларнинг «радиотелефоти»ни ва ундан кейинги йилларда яратилган «KVN-49», «Foton», «Zenit» ва рақамли замонавий телевизорлар билан танишишда битта экспонат эътиборингизни тортади. Бу экран кичик бўлган биринчи телевизор намунаси. Унинг экран олдида сув тўлдирилган махсус мослама қўйилган бўлиб, мослама тасвирни катталаштиришга хизмат қилади.

Музейда давлат жўнатмалари, қимматбаҳо қоғозлар ва буюмларни эгаларига етказиб бериш билан шуғулланувчи фелдгерлик хизматини оммага кенгроқ таништирувчи буюмлар ҳам намойиш қилинган. Самарқандда ишлаб чиқарилган қоғозлар ҳам эътибордан четда қолмайди.

Сўнги сўз ўрнида шуни айтиб ўтишни хоҳлардикки, Алоқа тарихи музейи зийё масканидир. У ҳар бир ташриф буюрувчида катта таассурот қолдиришига шубҳа йўқ. Болаларга соҳа тарихини гапириб беришдан ташқари жонли мисоллар билан кўрсатиб берилса, эсда қолиши осон бўлади. Демак, Алоқа тарихи музейига марҳамат!

Санобар ЖУМАНОВА, «Ma'rifat» мухбири **Бурҳон РИЗОКУЛОВ** олган суратлар.

сифат, ҳимоясиз пиёда сифатида кўринган бўлса, кейинроқ от-арава ўз ҳимоячиларига эга бўлган ходимлар уларнинг ўрнини эгаллашади. XX асрда почта ходимлари ўзларининг бежирим либос ва сумкалари билан машхур эди.

Ma'rifat TA'SIS ETUVCHILAR: O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi, O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, O'zbekiston Ta'lim va fan xodimlari kasaba uyushmasi Markaziy Kengashi. Bosh muharrir vazifasini vaqtincha bajaruvchi: Bahodir JOVLIYEV. Tahrir hay'ati: Rustam AHLIDINOV, Jumanazar BEKNAZAROV, Xurshid DO'STMUHAMEDOV, Akmal ISLOMOV (mas'ul kotib), Mahmuda MURZAYEVA, Elshod NABIYEV, Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari), Abdusamat RAHIMOV, Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari, "Учитель Узбекистана"), Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib, "Учитель Узбекистана"), Sa'dulla HAKIMOV. Gazeta O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan. INDEKS: 149, 150. G-23. Tiraj 45514. Hajmi 4 bosma taboq. Ofset usulida bosilgan, qog'oz bichimi A-3. Navbatchi muharrir: Oybuvi OCHILOVA. Navbatchi: Dilshod KARIMOV. Bahosi sotuvda erkin narxda. Dizaynerlar Liliya BINASHEVA, Malohat TOSHOVA. Sharq nashriyot-matbaa aksionerlik kompaniyasi bosmaxonasi. Korxonalar manzili: "Buyuk Turon" ko'chasi, 41-uy. Boshisha topshirish vaqti — 21.00. Topshirildi — 21.00. ʻza yakuni — 21.00.